

“BU VATAN KİMİN?” ŞAİRİ: ORHAN ŞAIK GÖKYAY

İbrahim KOCAMAN

Osmanlı'nın ilk başkenti olan Bursa'da edebiyat öğretmenliği yaptığı sırada kaleme aldığı “Bu Vatan Kimin?” şiiri ile hafızalara kazınan Orhan Şaik Gökyay, bizim havsalamızda da bu şiiriyle tanınmaktadır. O şiirleriyle; kimi zaman Karacaoğlan kimi zaman Köroğlu kimi zaman ise Yunus Emre gibi bize seslenmiştir. Halkın içinde halk edebiyatının esintilerini bize sunmuştur. Koşma ve varsağlarla halkın bamteline dokunmuştur. Sadece “Bu Vatan Kimin?” şiiriyle değil diğer şiirleriyle de vatan temasını kendinde yoğunlaşarak, acılı günlerinde vatanının yasını tutarak bize sunmuştur.

*“Kara haber tipi eser savrulur,
Bir yanardağ gibi içim kavrulur,
Vatanın kederi bende yoğrulur,
Yas olup, yaş olup gözden döküldü.”*

Küçük yaştan itibaren müspet bir ortamda yaşadığını 2 Haziran 1994'te “Bu Vatan Kimin?” şiir kitabının önsözünde kendisi belirtmektedir. “*Evimizde elimizin altında bulunan kitaplardan biri Ahmediye öteki de Muhammediye adlı iki manzum eserdir. Eski kitaplardan üçüncüsü Vesiletü'n Necat yani Mevlid-i Şerif'ti. Kur'an'ı Kerim ise ailece, hiç birimizin elinden düşmezdi.*” Çocukluğunda unutamadığı şeylerden birisi de babasıyla ramazan gecelerinde teravihi hatimle kıldığıdır.

Onun edebiyat camiasında tanınması, 1934 yılında Dede Korkut Hikâyeleri'ni sadeleştirilmesiyle olmuştur. Dede Korkut üzerine yaptığı çalışmalardan dolayı kendisine “*Dedem Korkut'un çalışkan, verimli, değerbilir torunu.*” denmektedir. Bu çalışmaları ya da edebiyata yakınlığı tabii ki de tesadüf değildir, babasının edebiyat öğretmeni olması ki Kastamonu İdadisi'nde babası Türkçe derslerine, İsmail Habib Sevük ise edebiyat derslerine girmektedir. Ayrıca idadinin müdürü Mehmet Behçet Yazar da şairdir. Edebiyat Fakültesi'nde hocası Fuat Köprülü ise gençlik yıllarında onu etkilemiştir.

Şairimiz Mehmet Mehti Ergüzel ve Muhsin Karabay ile yaptığı röportajda babasının şiirde ne kadar usta olduğunu anlatmak için şu hâdiseyi nakleder: Küçükken aklımdan geçirdi ki her şairden bir dörtlük alıp babama şiirin kime ait olduğunu sorayım; ama diyeceği şeyi biliyordum. “Onları aldığın yere koy!” Sadece babası değil talebelik döneminde diğer hocaları da en az babası kadar okuttukları derse vakıflarını, şairimizin ifadesiyle. Babasının okulda bulunması da onun davranışları üzerinde çok etkili olmuş. Daha düzenli ve dikkatli bir talebelik geçirmeme neden oldu babamla aynı okulda olmam, demiştir.

16 Temmuz 1902'de İnebolu'da doğan şairimiz vatan aşkıyla yanan gönüllere önder olmuştur. Asıl adı, Hüseyin Vehbi'dir. Rıza Nur'un Milli Eğitim Bakanlığı sırasında bir genelge yayımlanarak her öğrencinin bir Türk adı alması istenmiştir, şairimiz de adını "Orhan" olarak değiştirmiştir. Ömrünün 70 yılını Kastamonu, Malatya, Edirne, Ankara, Eskişehir ve Bursa gibi şehirlerimizde öğretmenlik yaparak geçirmiş bir eğitim sevdalıdır. Binlerce öğrenci yetiştirerek vatanın bağına o güzide tohumlarını bırakmıştır.

Hocası İsmail Habib Sevük'ün teşvikiyle ilk şiirlerini yazmıştır. İlk şiirini (Melal-i Hilal) Kastamonu'da çıkan Açık Söz Gazetesi'nde (İsmail Habib Sevük Bey bu gazetede başyazar idi.) 7 Aralık 1919'da Vehbi Şaik imzasıyla yayımlamıştır. Kastamonu'nun şifahi kültüründen istifade eden şairimiz, İstiklal Marşı şairi Mehmet Akif ile de görüşme fırsatı bulmuş Nasrullah Camii'ndeki vaazlarını dinlemiş, ilk şiirlerini göstermiş ve Akif'in beğenisini kazanmıştır. Mehmet Emin Yurdakul'da okullarına gelmiştir. Yahya Kemal ile de tanışan şairimiz, vefatından önce ki üç ay boyunca sabah 9.00'da gitmiş 11.00'de ayrılmış, aklına ne geldiyse sormuştur. Yazdığı şiirlerin hemen hepsinde hamasi bir hava sahiptir. Nasıl olmasın ki millet harpler içinde çalkalanmaktadır. Özellikle İzmir ve İstanbul'un işgali onun gönlüne de ateş olarak düşmüş, iki şiirinin başlığı olmuştur.

“İstanbul'dan da haberler gelir kara mı kara.”

“Bir kara duman çöker

İzmir üstüne;

Bir gavur duman...”

İzmir Rüyası, İzmir Yolunda diyerek yazdığı şiirinde İzmir'i bir nûra benzetir şairimiz.

“Bir nûra benzeyen bu güzel, İzmir olmasın...”

Rüyada bari bir gececik İzmir'im görün!” der.

Askerler huduttan hududa gönderilmektedir. Art arda gelen savaşlar Balkan Savaşı, 1.Dünya Savaşı, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali yazarımızı bu duygulara sevk etmiştir.

*“Ardına bakmadan yollara düşen,
Şimşek olup çakan, sel olup coşan
Huduttan hududa yol bulup aşan,
Cepheden cepheyi soranlarındır.”*

Vatan sevgisini onda ilk uyandıran babası olmuştur. Ona göre bu vatanın her taşı bir yakut gibidir. Kastamonu’da çıkan Havâdis gazetesini eline alan babası “Yazık, Selanik de elden gitti.” diyerek hayıflanması şairin gözünden hiç gitmeyecek bir manzara olarak kalacak ve şairimizin gönlüne vatan sevgisinin ilk tohumu bu sözle atılacaktır.

*“Tarihin dilinden düşmez bu destan,
Nehirler gazidir, dağlar kahraman,
Her taşı yakut olan bu vatan,
Can verme sırrına erenlerindir.”*

Bir Cumhuriyet Bayramı’nda Özel Türkmen Lisesi’nin müdürü kendisinin de talebesi Kudret Ünal’ın misafiri olarak Mersin’e gelen şairimiz kültür haftasına katılır. Galatasaray Lisesi’nden talebesi Çetin Birmek de Mersin valisidir. Hocayı resmigeçitler için şeref tribününe alırlar ve “Bu Vatan Kimin?” şiirini okumasını isterler. Şairimiz büyük bir heyecanla okur. Tören bittikten sonra yolda karşılaştıkları bir zat:” Okuduğun bu şiir, Allah’ın vahyi olmadan yazılamaz.” der. O günden sonra vatanla ilgili yazdığı bütün şiirlerde bu zatın sözü aklına gelir ve Allah’ın bu lütfuna minnettarlık duyar.

*“Gökyay’ım ne desen ziyade değil,
Bu sevgi bir kuru ifade değil,
Sencileyin hasmı rüyada değil,
Topun namlusundan görenlerindir...”*

Ülkesini ve şehirlerini o kadar çok sever ki onlara türküler yazar, Maraş’a, Bayburt’a türküler yazmıştır.

*“Uy Maraş, sılaya nice varayım?
Açılmaz kapılar çalup durayım,
Anamı bulamadım, kime sorayım?
Uy Maraş, Maraş da bu nasıl Maraş?
Kara gözlerinde yaş, bağrında ataş...”*

Emir Unsurü'l-Meali Keykavus’un 1082 yılında, oğlu Giylanşah için "Nasihât-name" türünde yazılmış bir eser olan “Kabusname”yi ilk defa 1944’te yayımladı. 1944 yılında konservatuar müdürlüğü yapmıştır. O her hâlinde ve görevinde vatani kutsal bilmiştir. Vatanın ulusal değerleri, onda müziğe ilham kaynağı olur. “Konservatuar Marşı” adlı şiirinde de bunu görmekte zorlanmayız.

*“Vatan senden alıp da sana verdik armağan,
Suyundan, toprağından, göğünden, bayrağından.”*

Konservatuar müdürlüğü yaparken arkadaşı Hüseyin Nihal Atsız’ı evinde misafir etmiştir, Atsız’la dört yıl sınıf arkadaşlığı yapmış yan yana yatakta yatmışlardır. Yemeğin ortasında köşkten İsmet Paşa’dan telefon gelmiş ve “Atsız’ı evinden çıkar!” denmiştir. Şairimiz de cevap olarak: “Atsız benim arkadaşım, eğer bir kabahati varsa sen polisini gönderirsin, tevkif eder, alır gidersin. Benim buna gücüm yetmez.” demiştir. Bu hal üzerine “İrkçılık- Turancılık Davası” gittiğine hükmedilerek görevine son verilmiş ve tutuklanarak İstanbul’a gönderilmiştir. Muhtemelen şairimizin şiirlerinde çokça geçen Türk kelimesinin bir kemsî rahatsız etmesi de bu olayda etkilidir.

“Rıhtımda dökülen kan Türk’ün kanı.”

“Bir yalın kılıcıydın Türk denen kahramanın.”

“Yerlerde komayıp Türk’ün öcünü.”

On bir ay yargılanma sonrasında beraat etmiştir; ama iki buçuk yıl görev verilmeyerek adeta açlığa mahkûm edilmiştir. İki buçuk yıl aranın sonunda öğretmenlik mesleğine geri iade edilmiştir. Yargılanma döneminde bir polis ona: “Hocam, üzme kendini burası makam-ı Yusuf’tur.” demesi aklından hiç çıkmamıştır. Galatasaray Lisesi’nde öğretmenlik (1947-1951), Londra kültür ateşeliği ve öğrenci müfettişliği (1951-1954), İstanbul (Çapa) Eğitim Enstitüsü’nde öğretmenlik (1954-1959) görevlerinde bulundu. 1957’de “Kâtip Çelebi Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri” adlı kitabını yayımlayan Gökyay, bununla da yetinmeyip Kâtip Çelebi’nin Tuhfetü’l-Kibar fi Esfari’l-Bihar” ile “Mizanü’l-Hakk fi ihtiyari’l-Ahakk” adlı eserlerini bugünün Türkçesiyle yayımlamıştır.

Kültür Bakanlığı “1981 Yılı Şiir Başarı Ödülü”nü Orhan Şaik Gökyay’a vererek, onun şairliğini tescillemiştir. Orhan Şaik Gökyay, 2 Aralık 1994 tarihinde vefat etti ve cenazesi ertesi gün Üsküdar’daki Nakkaştepe Mezarlığı’na defnedilmiştir. Şairimiz, vatanını seven her ferдин kalbinde yatmaktadır.